

”RADIKALISMEN” OCH MASSMEDIA — ETT OLUSTIGT FÖRBUND

Av författaren *KNUT KORFITSEN*

Orsaken till att radikalismen kommit att uppmärksammas som nu sker i debatten är främst det nyhetsvärde, som ligger i det radikala budskapet, hur extremt och tokigt detta än är. Det passar alltså utmärkt för våra massmedia, inte minst TV. Därför borde redigeringsprinciper kunna uppställas för televisionen, vilka skapar mindre ensidighet än vad som nu är fallet, ja det borde ankomma på statens kulturråd att vidta åtgärder mot den kulturfiendliga radikala ensidigheten, anser författaren Knut Korfitzen.

Under de senaste månaderna har våra ”radikaler” och deras förkunselse tagits upp till kritisk granskning.

Denna granskning har varit rätt ingående, men trots detta har en mycket viktig sak knappast kommit fram tillräckligt tydligt, nämligen orsaken till att radikala inlägg kommit att dominera den offentliga debatten i den utsträckning som faktiskt är fallet. Det har knappast klart sagts ut att en väsentlig orsak till denna dominans är det för sakens kärna onekligen rätt ovidkommande förhållandet, att de radikala skrivierna har just de egenskaper som moderna massmedia värdesätter högst.

Att börja med har sålunda för den kundkrets, dessa media främst vänder sig till, det radikala budskapet stort nyhetsvärde. Det är alltid något nytt eller nyupprätt vederbörande kommer med, och därmed fylls det första kravet, som de ansvariga för en masspublikation ställer.

Lika väl motsvarar det stoff som erbjuds från radikalt håll ett annat krav. Det är alltid sensationellt och därtill ofta förargelseväckande på det rätta sättet, nämligen så att endast en mindre, ur marketing-synpunkt betydelselös grupp reagerar negativt medan köplusten sti-

muleras hos den potentiella kundkretsen i övrigt.

En annan viktig orsak till att radikalt material i dag har så högt säljvärde är att det är så effektivt när det gäller att stödja den strävan att fånga in de yngsta, köpstarka kunderna, som just nu präglar försäljningspolitiken inom alla områden av handel och köpenskap, alltså även inom publicistiken. Ungdomar tilltalas av stoff med "sting" i, som presenteras utan hämningar och undfallenhet för mossiga fördomar, och deras köplust stimuleras likaså när de uppvaktas med sanningar, som först de i sin egenskap av slutpunkter i en lång marsch mot fulländning förutsätts vara kapabla att anamma. Givetvis är det ett plus att de nya profeternas läror till mycket stor del går ut på att avlägsna restriktioner, som visat sig obekväma och hindersamma i privatlivet.

Radikalismen exklusiv och extremistisk

Förr i världen hade den radikala intelligentian mycket svårt att göra sin stämma hörd. Den var hänvisad till små fattiga och kortlivade tidskrifter med minimala upplagor som inte nådde långt utanför den egna kretsen. Nu har den paradoxala förändringen inträffat, vars betydelse inte nog kan understrykas, att detta slags kulturarbetare ingått ett fast förbund som gynnade och på reella grunder högt skattade

partners med mäktiga ekonomiska intressen, varigenom de beretts exceptionellt goda möjligheter att föra fram sin förkunnelse. De har det i det hänseendet betydligt bättre ställt än de, som slår vakt om det bestående och därför borde kunna påräkna "tjuvsamhällets" fulla stöd. Följden har blivit att de radikala fått supporters i ett antal, som totalt strider mot naturens ordning, tycker man, då det gäller en grupp som gör anspråk på att torgföra exklusiva och extremistiska åsikter.

Till sitt innersta väsen är all radikalism exklusiv och kan följaktligen aldrig bli tillgänglig för den stora massan annat än genom förmedling av ett mera insiktsfullt skikt, i anpassad form och så småningom. Det ligger därför i sakens natur att en radikalism som gjort sig beroende av massmedia och redan under uppbyggnadstiden helt litar till detta trubbiga instrument mycket snart förlorar sin rätta karaktär under tvånget att anpassa sig efter de normer som gäller på de håll, där allt stoff läggs till rätta efter den merkantila målsättningen på samma sätt som inom den egentliga nöjesindustrin och även drabbas av samma benägenhet att underskatta publikens smak och omdöme.

I detta absoluta beroende av ovidkommande faktorer finner man anledningen till att våra frifräsare främst när det gäller politik

och allmän samhällsdebatt har en i huvudsak helt negativ och steril attityd. Man går till storms mot fördomar av alla de slag, men man gör sällan något försök att ta reda på vad som ligger bakom konventionerna, och man presterar inte andra lösningar av komplikationer, som ändå är realiteter och som man på något vis måste komma till rätta med, om en diskussion skall vara meningsfull och motsvara de första kraven på intellektuell hederlighet. En sådan penetration skulle ge ett stoff, som inte kan accepteras av de media man står i tjänst hos, och man får därför avstå och hålla sig inom de utstakade gränserna.

Auktoritetstron

I gengäld har man som nämnts för ett rätt avvägt och anpassat material överflödande rika publiceringsmöjligheter, som gör det möjligt att mycket utförligt lägga ut texterna. Det utrymme för eget tänkande som ges lärjungaskaran krymper i motsvarande mån, och dess åsikter skapas under trycket av en bearbetning som i styrka och ihärdighet står utan tidigare exempel. Den bakvända situationen har uppstått att den radikala förkunnelsen de facto uppammar en skumögd auktoritetstro genom tyngden i den påverkan den utövar. Den olyckliga tendensen skärps ytterligare genom massmedias notoriska svaghet för redan inarbetade

namn, som står som vördade auktoriteter efter det att deras namn en längre tid påtvingats allmänheten bittida och sent.

Under sådana förhållanden är det inte att förundra sig över att den kommersialiserade radikalismen vulgariserats därhän att den nu saknar radikalismens största förtjänst: att tänka rakt och fritt utan sidoblickar åt det ena eller andra hållet och utan respekt för stoppgränser. Våra s. k. radikaler är med andra ord inte alls radikaler och har med orätt usurperat detta stolta namn. De ockuperar en plats i vårt samhälles liv, som tillkommer en levande och sann radikalism. Eftersom en sådan äkta radikalism enligt de flestas åsikt är nödvändig för en kultur som vill förnya sig är skadeverkningarna av det nuvarande tillståndet sålunda betydande.

Motåtgärder

Vår nyradikalism skulle förmodligen bli ett snabbt förbibläddrat blad i den mänskliga dårskapens historia, om inte dess allians med massmedia gör att man inte kan hoppas att fenomenet är tillfälligt och övergående och skall korrigera sig självt spontant utan speciella motåtgärder.

Tyvärr är det inte lätt att säga vad dessa motåtgärder skulle bestå i. Detta att ekonomer och försäljningschefer etablerar sig som dirigenter av samhälls- och kultur-

debatten är åtminstone till graden en ny företeelse, som vi inte har någon erfarenhet av. Vi känner inte till någon maktfaktor av ens tillnärmelsevis jämbördig styrka, som kan sättas emot denna högtrycksförsäljning av andligt gods. Men något borde man kunna spjärna emot.

Först och främst borde nog alla tillfällen tas i akt att avslöja hur kraftlinjerna de facto går och varav våra radikala får sin härlighet och makt. Deras anspråk på att betraktas med den sympati, som tillkommer en förföljd men heroiskt kämpande minoritet, skulle konsekvent avvisas som grundfalska.

Likaså skulle man med fördel kunna överge den nuvarande mjäliga attityden och lite oftare avfärda "radikala" åsiktsytringar som alltför undermåliga att seriöst diskuteras. Man behöver inte vara så ivrig att "se något" i alla dumheter som förs fram.

En del vore också vunnet om någon respekt kunde skapas för en konservatism, som tar sig uttryck i en avvaktande och prövande hållning mot nya profeter, så att den inte utan vidare uppfattades som ett tecken på allmän efterblivenhet utan som något fullt naturligt för människor, som haft förmånen att bekanta sig med vårt kulturarv. Och när det blir tal om reaktion skulle man faktiskt för att neutralisera termens nuvarande tankeför-

lamande verkan kunna försynt påminna om ett reaktionärt kulturfenomen, som gått till historien under namn av renässans.

Svagt politiskt intresse

Intresset för politik är, det bör framhållas inte starkt på nyradikalt håll, utan den röda färgen anläggs slentrianmässigt som en självfallen detalj i kostymeringen. Någon skulle kanske kunna väckas till självständig tankeverksamhet om det emellanåt påpekades, att sann radikalism inte nödvändigtvis behöver vara röd eller skär utan att kulören bör ankomma på omständigheterna. De fundamentala demokratiska värden, radikalismen alltid slutit upp kring, kan faktiskt för närvarande knappast räkna på något skydd hos tillskyndarna av regleringssamhället, utan frihet och jämlikhet värnas i dag bättre av andra än dem som arbetar på att bygga upp en partihierarkisk stat.

Det är viktigt att på något vis dämna upp den syndaflod av pseudoradikalism, som nu väller fram, men det är ändå viktigare att i så lockande form som möjligt erbjuda alternativ och lämna en fyllig orientering om från denna radikalism avvikande uppfattningar, som allmänheten nu i praktiken lämnas ganska ovetande om. Särskilt angeläget är givetvis detta när det gäller frågor, där bristande orientering snedvrider de ungas livssyn

och allvarligt försvårar deras anpassning i tillvaron.

Hur detta sedan skall gå till är en annan och kvistigare fråga, eftersom de stora tidningar och tidskrifter som i detta sammanhang är de viktigaste, säkert är mottagliga för påverkan först sedan vinden kantrat en gång. Bättre borde det då ligga till med det medium som har den största betydelsen, televisionen. Genom påverkan från politiska instanser och andra håll borde för televisionen, som i sin egenskap av monopolföretag inte rimligen kan fordra frihet för medarbetarna i samma utsträckning som pressen, kunna uppställas redigeringsprinciper, som skapade mindre ensidighet.

Kulturrådet bör ingripa

Eftersom uppgiften är så omfattande kan det inte hjälpas att man vänder tankarna till staten, som ju bl. a. bör ingripa där teknikens frammarsch medfört skadeverkningar.

När det gäller förevarande fråga finns det redan ett statligt organ, som den sorterar under, och som alltså borde rycka in och ställa till rätta vad det enskilda profitbegäret vridit skevt. Det ankommer med andra ord på statens kulturråd att vidta de åtgärder, som kan befinnas påkallade för att förebygga en ensidighet, som i sig själv är högeligen kulturfientlig.

OM Estland

De uppgifter, som pålagts Estland och som dess folk med stolthet erkänner, äro tvivelsutan av allvarligaste innebörd. Den fundamentala förutsättningen för deras lösning är vidmakthållandet och utvecklandet av landets kulturella anknytning till Västeuropa och icke minst Sverige. Som ett svenskt intresse och en svensk plikt av första ordningen framstår därför, att vi göra vad på oss ankommer för att stödja det estniska folkets fortsatta utveckling i vad det gäller dess kulturella och materiella välfärd.

Svensk Tidskrift 1936